

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.Н. КАРАЗІНА

ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ КУЛЬТУРИ І ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З ДИСЦИПЛІНИ
«Християнська антропологія»
(для аспірантів філософського факультету)

Харків 2016

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор

“ _____ ” _____ 20__ р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ХРИСТІЯНСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

Спеціальність:
033 – Філософія

2016 / 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету “22” квітня 2016 року, протокол № 9.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади) доктор філософ. наук, професор, професор кафедри теорії культури і філософії науки Панков Г. Д., доктор філософ. наук, доцент, доцент кафедри теорії культури і філософії науки Компанієць Л. В.

Програму схвалено на засіданні кафедри на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету
Протокол від “16” березня 2016 року № 10

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

_____ (Білецький І. П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету
Протокол від “20” квітня 2016 року № 8.

Голова методичної комісії філософського факультету
Голіков С. О. _____
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Християнська антропологія» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки

Доктор філософії

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності: 033 – Філософія

1.Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

вивчити християнську антропологічну думку засобом аналізу творчості її видатних представників. Предметом вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення докторів з основними концепціями християнського вчення про людину, змістом та механізмами філософсько-богословської творчості, а також поглиблене навчання інтерпретації релігійно-філософських текстів та вмінню пов'язувати питання про людину з актуальними проблемами сучасності, враховуючи українські реалії

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

з'ясувати зміст філософського осмислення людини у християнській думці, засвоїти філософські та конфесійно-доктринальні механізми формування християнського вчення про людину;
ознайомитися з творчістю видатних мислителів християнської традиції;
вчити глибоко інтерпретувати філософські тексти з конкретних питань курсу;
розвивати діалогічне ставлення до християнської думки.

1.3. Кількість кредитів 5

1.4. Загальна кількість годин 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором За вибором	
Вид кінцевого контролю (семестровий екзамен або залік) Екзамен	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
4-й	-й
Лекції	
16 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	год.
Самостійна робота	
120 год.	год.
Індивідуальні завдання	
40 год.	

1.5. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми доктора філософії повинні досягти таких результатів навчання:

- знання християнської антропологічної думки;
- спроможність до самостійного орієнтування у християнському вченні про людину;
- здатність обґрунтувати власну думку щодо дискусійних проблем, пов'язаних з християнською антропологією;
- здатність аналізувати філософські тексти.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1.

Тема 1. Християнська антропологія як різновид релігійно-філософського дискурсу

Антропологічний вимір релігійної культури. Питання про Бога як питання про людину. Питання про людину як питання про її долю. Філософія та теологія в їх спрямованості до осмислення людини. Філософська антропологія як спеціальна філософська дисципліна та круг її проблем. Сутність богословського ставлення до людини та круг питань про людину. Доктринальні засади християнської антропології. Аскетична та містична спрямованість християнського вчення про людину.

Тема 2. Антропологія в історії християнської думки

Антропологічні аспекти в Новому Завіті: вчення Ісуса Христа та апостола Павла. Ісіхастська антропологія (Макарій Єгипетський, Іван Лествичник, Григорій Палама). Антропологія в православно-філософській думці: Г. С. Сковорода, Ігнатій Брянчанінов, В.І. Несмелов, М.О. Бердяєв, Е.М. Трубецької. Католицька антропологія: Августин Блажений, Тома Аквінський, Тома Кемпійський, К. Ранер. Протестантська антропологія: М. Лютер, К. Барт, П. Тілліх.

Тема 3. Осмислення природи людини

Питання про антропогенез. Людина як образ та подоба Бога. Тіло та його значення у житті людини. Вчення про душу. Дух як керуюча сила. Дух та духовність. Вчення про волю. Уявлення про особистість. Самотність людини в аксіологічному вимірі. Роль тілесного та духовного в орієнтуванні людини. Самосвідомість, богосвідомість, миро-свідомість в їх взаємозв'язку. Персоналістична спрямованість християнської есенціалістики.

Тема 4. Проблема смислу життя

Альтернативні погляди на смисл життя. Вчення про гріхопадіння. Ісус Христос – Новий Адам. Християнська критика «плотської людини». Концепція спасіння людини. Святість («обоження») як ідеал. Інтенція «життя по Христу» як прагнення до ідеалу. Людина у просторі її зовнішнього оточення: духовне та мирське як антропологічні виклики. Світ як арена випробування людини. Зло та страждання людини у контексті питання про життєвий смисл. Аскетика як «тактика життя»: життя як «духовна праця» та «духовна боротьба». Ритуальний та моральний виміри вчення про виправдання вірою та справами.

Тема 5. Проблема смерті та безсмертя

Питання про смерть як питання про життя людини. Христос як переможець смерті та пекла. Християнський погляд на тілесну та духовну смерть. Смерть праведника та грішника. Православна картина митарств. Католицька доктрина про чистилище. Рай та пекло в контексті питання про долю людини. Питання про вічні пекельні муки в концептуальних альтернативах. Смерть та безсмертя як механізми соціокультурного регулювання.

Тема 6. Свобода як персоналістичний вимір

Підходи до розуміння свободи. Свобода волі та свобода вибору як дар. Діалектика благодаті Бога та свободи людини. Свобода «від» та свобода «для» в християнському розумінні. Зовнішня та внутрішня свобода. Зовнішні та внутрішні регулятиви свободи. Свобода та відповідальність. Основні шаблі відповідальності: персоналістичний, соціальний, космічний. Свобода в контексті випробування людини.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	ср		о	л	П	лаб	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Зміст та основні ідеї християнської антропології												
Тема 1. Християнська антропологія як різновид релігійно-філософської думки	2	2										
Тема 2. Антропологія в історії християнської думки	31	4	2			25						
Тема 3. Осмислення природи людини	24	2	2			20						
Тема 4. Проблема смислу життя	40	4	6			30						
Тема 5. Проблема смерті та безсмертя	26	2	2			22						
Тема 6. Свобода як персоналістичний вимір	27	2	2			23						
Усього годин	150	16	14			120						

4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Антропологічні аспекти в Посланні апостола Павла до римлян	2
2	Вчення Августина Блаженного про душу	2
3	Наслідкування Христу як антропологічна настанова в творчості Т. Кемпійського. Вчення про здатну людину в філософії Г.С. Сковороди	6
4	Питання про смерть в осмисленні Ігнатія Брянчанінова.	2
5	Вчення про свободу М. Лютера	4

	Разом		16
--	-------	--	----

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи, теми	Кількість годин
1	Опрацювання рекомендованої літератури	20
2	Підготовка та виступ з доповіддю (за тематикою)	30
3	Аналітична робота (реферат) за тематикою завдань	20
4	Виконання індивідуального дослідницького завдання	20
5	Підготовка до залікової роботи	10
	Разом	100

6. Індивідуальне завдання

Проаналізуйте наведені твори:

1. Алексеев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Алексеев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
2. Ансельм Кентерберийский. О свободном выборе / Пер. И. В. Купреевой // Ансельм Кентерберийский. Сочинения. – М. : Канон, 1995. – 400 с.
3. Антоний Сурожский, митрополит. Человек перед Богом / Сост. Е. Л. Майданович. – К. : Фонд «Дух. наследие митрополита Антония Сурожского, 2012. – 348 с.
4. Бальтазар Г. У. Теологика. Т. 1. Истина мира / Пер. А. Лукьянова. – М.: Изд. ББИ, 2013. – 701 с.
5. Барт К. Краткое толкование послания к римлянам / Пер. В. Хулапа // К. Барт. Толкование посланий к римлянам и филиппийцам. – М.: ББИ св. ап. Андрея, 2010. – С. 3-186.
6. Бультман. Избранное: Вера и понимание. – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 663-702.
7. Бердяев Н.А. О назначении человека / Сост. Л.И. Греков, А.П. Поляков // О назначении человека. – М. : Республика, 1993. – С. 19-252 с.
8. Бердяев Н.А. О человеке, его свободе и духовности : Избр. труды / Ред. - сост. Л.И. Новикова, И.Н. Сиземская. – М. : Моск. Психол.- соц. ин-т : Флинта, 1999. – 311 с.
9. Бультман Р. Теология апостола Павла / Пер. К. В. Неклюдова // Рудольф Бультман. Избранное: Вера и понимание. – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 58-187 с.
10. Глущенко А., дьякон. Значение антропологии преподобного Максима Исповедника для современной православной апологетики / Дьякон А. Глущенко. – К.: Изд. отдел УПЦ, 2013. – 295 с.
11. Гуревич П. Философская антропология : Учеб. пос. / П. Гуревич. – Вестник, 1997. – 443 с.
12. Демидов А. Б. Феномены человеческого бытия / А. Б. Демидов. – Минск : ИЦ «Экономпресс», 1999. – 179 с.
13. Жаловага А.С. Антропологічна природа християнства / А.С. Жаловага. – К., 2008. – 288 с.
14. Жильсон Э. Дух средневековой философии / Пер. Г. В. Вдовиной. – М.: Инст. теологии, философии, истории св. Фомы, 2011. – 560 с.
15. Ильин В. В. Философская антропология: Уч. Пособие / В. В. Ильин. – М. : КДУ, 2006. – 232 с.
16. Косяк В.А. Эпистемология человеческой телесности / В.А. Косяк. – Сумы : Унив. Книга, 2002. – 362 с.

17. Лосский В. Н. Очерк мистического богословия // В. Н. Лосский. Очерк мистического богословия. Догматическое богословие. – М., 1991. – С. 8-199.
18. Пикок А. Богословие в век науки. Модели бытия и становления в богословии и науке / Науч. ред. С. Фоломешкина. – М. : ББИ св. ап. Андрея, 2004. – 416 с.
19. Сапронов П. А. Реальность человека в богословии и философии / П. А. Сапронов. – СПб.: Церковь и культура, 2004. – 434 с.
20. Раннер К. Основание веры. Введение в христианское богословие / Пер. В. Витковского. – М. : ББИ св. ап. Андрея, 2006. – 662 с.
21. Тиллих П. Мужество быть / Пер. Т. И. Вевюрко // Пауль Тиллих. Избранное. Теология культуры. – М. : Юрист, 1995. – С. 7-131.
22. Тульчицкий Г.Л. Постчеловеческая персонология. Новые перспективы свободы и рациональности / Г.Л. Тульчицкий. – СПб. : Алетрея, 2002. – 677 с.
23. Філософія людини: Курс лекцій. – К. : Інститут філософії НАН України, 1999. – 310 с.
24. Хамитов Н.В. Философия человека: от метафизики к метаантропологии. – К. : Ника – Центр : М : Инст. гум. исслед., 2002. – 334 с.
25. Хоружий С. С. Исследования по исихастской традиции / С. С. Хоружий: В 2 т. Т. 2: Многомерный мир исихазма. – СПб. : Изд.-во Русской христианской гуманитарной академии, 2012. – 448 с.

Написання реферативної роботи з дослідницькими елементами.

1. Ісихастська антропологія в дослідженні С. Хоружого.
2. Антропологія апостола Павла у трактовці Р. Бультмана.
3. Екзистенційна антропологія П. Тілліха у роботі «Мужність бути».
4. Погляд на природу людини в «Суммі теології» Томи Аквінського.
5. Персоналістична концепція особистості К. Ранера.
6. Духовне вдосконалення як смисл життя у «Словах» Макарія Єгипетського.
7. Вчення К. Барта про людину в її прагненні до Бога (за роботою «Церковна догматика»).
8. С.Л. Франк про трансцендування як інтенцію життя в роботі «Незбагненне».
9. Е.Н. Трубецької про життя людини між нісенітницею та смислом у роботі «Смисл життя».
10. Питання про смерть у творі Г.С. Сковороди «Сад божественних пісень».
11. Есхатологія в антропологічному вченні М.О. Бердяєва.
12. Вчення Ансельма Кентерберійського про свободу волі.
13. Вчення М.О. Лосського про свободу.

7. Методи контролю

Поточний контроль (за результатами практичних занять), екзамен

Поточний контроль

- Оцінювання ступеню активності аспірантів та якості їх виступів з доповідями та коментарів при проведенні дискусій на практичних заняттях.

- Оцінювання індивідуальних завдань (реферативна робота)

- Перевірка індивідуальних завдань

Підсумковий контроль (екзамен)

- Перевірка розуміння аспірантами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

8. Схема нарахування балів

Екзамен

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Екзамен	Сума
Розділ 1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	Індивідуальне завдання	Разом	100	
3	5	6	10	8	8	20	60		40

T1, T2...T6 – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Академічне релігієзнавство : підручник (за наук. ред. проф. А. Колодного) / Под ред. А. Колодного. – К. : Світ знань, 2000. – 864 с.
2. Алексеев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Алексеев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
3. Ансельм Кентерберийский. О свободном выборе / Пер. И. В. Купреевой // Ансельм Кентерберийский. Сочинения. – М. : Канон, 1995. – 400 с.
4. Антоний (Паканич), архиепископ. Послание святого апостола Павла к римлянам в отечественной библейской науке / Архиепископ Антоний (Паканич). – К. : Изд. отдел УПЦ, 2009. – 230 с.
5. Антоний Сурожский, митрополит. Человек перед Богом / Сост. Е. Л. Майданович. – К. : Фонд «Дух. наследие митрополита Антония Сурожского, 2012. – 348 с.
6. Базалук О.А. Сущность человеческой жизни / О.А. Базалук. – К. : Нак. Думка, 2002. – 272 с.
7. Бальтазар Г. У. Теология. Т. 1. Истина мира / Пер. А. Лукьянова. – М.: Изд. ББИ, 2013. – 701 с.
8. Барулин В.С. Основы социально-философской антропологии / В.С. Барулин. – М. : Академкнига, 2002. – 456 с.
9. Барт К. Краткое толкование послания к римлянам / Пер. В. Хулапа // К. Барт. Толкование посланий к римлянам и филиппийцам. – М.: ББИ св. ап. Андрея, 2010. – С. 3-186.
10. Барт К. Рудольф Бультман: попытка его понять / Пер. Г. В. Вдовиной // Рудольф Бультман. Избранное: Вера и понимание. – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 663-702.
12. Барт К. Церковная догматика: в 2 т. – Т. 2 / Пер. В. Витковского. – М.: ББИ св. ап. Андрея, 2011. – 712 с.

13. Батищев Г.С. Введение в диалектику творчества / Г.С. Батищев. – СПб. : РХТИ, 1997. – 464 с.
14. Бердяев Н.А. О назначении человека / Сост. Л.И. Греков, А.П. Поляков // О назначении человека. – М. : Республика, 1993. – С. 19-252 с.
15. Бердяев Н.А. О человеке, его свободе и духовности : Избр. труды / Ред. - сост. Л.И. Новикова, И.Н. Сиземская. – М. : Моск. Психол.- соц. ин-т : Флинта, 1999. – 311 с.
15. Бердяев Н.А. Философия свободного духа. Проблематика и апология христианства / Сост. П.В. Алексеев // Бердяев Н.А. Философия свободного духа. – М. : Республика, 1994. – С. 13-228.
16. Беркхов Л. История христианских доктрин / Богосл. ред. К. Пеннер. – СПб.: «Библия для всех». – 2000. – 320 с.
17. Богословие личности / Под ред. А. Бодрова и М. Толстолуженко. – М. : Изд. ББИ, 2013. – 271 с.
18. Бультман Р. Теология апостола Павла / Пер. К. В. Неклюдова // Рудольф Бультман. Избранное: Вера и понимание. – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 58-187 с.
19. Варнава (Беляев), епископ. Основы искусства святости. Опыт изложения православной аскетики / Сост. П. Проненко. – М.: Изд. ООО «Риза»; Нижний Новгород : «Христианская библиотека», 2009. – 592 с.
20. Василенко Л. И. Введение в русскую религиозную философию / Л. И. Василенко. – 2-е изд. – М.: Изд. ПСТГУ, 2009. – 448 с.
21. Волков Ю.Г., Поликарпов В.С. Человек : Энциклопедический словарь. – М. : Гардарики, 1999. – 518 с.
22. Глущенко А., дьякон. Значение антропологии преподобного Максима Исповедника для современной православной апологетики / Дьякон А. Глущенко. – К.: Изд. отдел УПЦ, 2013. – 295 с.
23. Гренц С., Олсон Р. Богословие и богословы XX века / Пер. О. Розенберг. – Черкассы : Коллоквиум, 2011. – 520 с.
24. Громов В.Е. Смысл и границы человеческой духовности / В.Е. Громов. – Днепропетровск : НГУ, 2010. – 255 с.
25. Гуревич П. Философская антропология : Учеб. пос. / П. Гуревич. – Вестник, 1997. – 443 с.
26. Давидович В. В зеркале философии: (Человеческий мир, его проблемы в конце XX в.) / В. Давидович. – Р / на Д. : Феникс, 1997. – 1996. – 573 с.
27. Демидов А. Б. Феномены человеческого бытия / А. Б. Демидов. – Минск : ИЦ «Экономпресс», 1999. – 179 с.
28. Евдокимов П. Православие / Пер. С. Гриб – М.: Изд. ББИ, 2012. – 500 с.
29. Ермишина К. Б. Религиозная антропология / К. Б. Ермишинаю – М. : Изд. ПСТГУ, 2013. – 369 с.
30. Жаловага А.С. Антропологічна природа християнства / А.С. Жаловага. – К., 2008. – 288 с.
31. Жильсон Э. Дух средневековой философии / Пер. Г. В. Вдовиной. – М.: Инст. теологии, философии , истории св. Фомы, 2011. – 560 с.
32. Зеньковский В. В. История русской философии: в 2 т. – Т. 1. – Ч. 1 / Сост. А. В. Поляков. – Л. : МП «ЭГО», 1991. – 256 с.
33. Зеньковский В. В. История русской философии: в 2 т. – Т. 1. – Ч. 2 / Сост. А. В. Поляков. – Л. : МП «ЭГО», 1991. – 270 с.
34. Игнатий (Брянчанинов), епископ Черноморский и Кавказский. Слово о смерти // Святитель Игнатий (Брянчанинов), епископ Черноморский и Кавказский. Собр. соч. : в 6 т. – Т. 3. – Краматорск, ЗАО «Тираж-51». – 2001. – С. 74-194.
35. Игнатий (Брянчанинов), епископ Черноморский и Кавказский. Слово о человеке // Святитель Игнатий (Брянчанинов), епископ Черноморский и Кавказский. Собр. соч. : в 6 т. – Т. 3. – Краматорск, ЗАО «Тираж-51». – 2001. – С. 341-407.

36. Ильин В. В. Философская антропология: Уч. Пособие / В. В. Ильин. – М. : КДУ, 2006. – 232 с.
37. История философии : Энциклопедия / Сост. и гл. ред. А.А. Грицанов. – Минск : Книжный дом, 2002. – 1376 с.
38. Історія філософії: Проблема людини та її меж : Навч. пос. / Н. Хамітов, Л. Гармаш, С Крилова. – К. : Наук. думка, 2000. – 272 с.
39. Кнох В. Бог в поисках человека. Откровение, Писание, Предание . – М.: Христианская Россия, 2006. – 327 с.
40. Коваль Б. Смыслы жизни (мнения и сомнения) / Б. Коваль. – М.: ООО «Соверо-Принт», 2001. – 493 с.
41. Косяк В.А. Эпистемология человеческой телесности / В.А. Косяк. – Сумы : Унив. Книга, 2002. – 362 с.
42. Лествица преподобного Иоанна, игумена горы Синайской / Лествица. – 3-е изд. – К.: Киево-Печерская Успенская Лавра, 2007. – 320 с.
43. Лосский В. Н. Догматическое богословие // В. Н. Лосский. Очерк мистического богословия. Догматическое богословие. – М., 1991. – С. 200-288.
44. Лосский В. Н. Очерк мистического богословия // В. Н. Лосский. Очерк мистического богословия. Догматическое богословие. – М., 1991. – С. 8-199.
45. Лосский Н. О. Свобода воли // Н. О. Лосский. Избранное. – М. : Правда, 1991. – С. 484-597.
46. Лезов С. Труды и дни Рудольфа Бультмана // Рудольф Бультман. Избранное: Вера и понимание – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 703-737.
47. Лурье В. М. история византийской философии. Формативный период / В. М. Лурье. – СПб.: Аксиома, 2006. – XX + 553 с.
48. Людина у сфері гуманітарного пізнання / Губерський Л.В., Чухно А.А., Андрейцев В.І. – К. : Укр. центр дух. культури, 1998. – 407 с.
49. Лютер М. О рабстве воли / Пер. Ю. Каган // Мартин Лютер. Избранные произведения. – СПб.: Фонд лютеранского наследия, 1994. – 178-382.
50. Лютер М. Свобода христианина / Пер. К. Комарова // Мартин Лютер. Избранные произведения. – СПб.: Фонд лютеранского наследия, 1994. – 4-43.
51. Мейендорф И. Введение в святоотеческое богословие: Конспекты лекций. – Минск : Лучи Софии, 2007. – 384 с.
52. Москаленко А.Т. . Сержантов В.Ф. Смысл жизни и личность / А.Т. Москаленко, В.Ф. Сержантов. – Новосибирск : Наука1989. – 205 с.
53. Несмелов В. И. Наука о человеке: в 2 т. – Т. 1. Опыт психологической истории и критики основных вопросов жизни / В. И. Несмелов. – Казань, 1905. – 418 с.
54. Несмелов В. И. Наука о человеке: в 2 т. – Т. 2. Метафизика жизни и христианское откровение / В. И. Несмелов. – Казань, 1906. – 438 с.
55. Новейший философский словарь / Сост. и гл. науч. ред. А.А. Грицанов. – Минск : Книжный дом, 2003. – 1270 с.
56. Новикова Л.И., Сиземская И.Н. Введение в философию свободного духа Н.А. Бердяева / Л.И. Новикова, И.Н. Сиземская // Бердяев Н.А. О человеке, его свободе и духовности : Избр. труды. – М. : Моск. психол. - соц. ин-т : Флинта, 1999. – С. 5-20.
57. Панков Г. Д. Проблема людської долі в міфі про поневірянн блаженної Феодори // Культура України : Зб. наук. праць. – Вип. 38. – Х., ХДАК, 2012. – С. 104-112.
58. Печорин В. В. Бог и человек. Парадоксы Откровения / В. В. Печорин. – М. : Новый Акрополь, 2011. – 344 с.
59. Пикок А. Богословие в век науки. Модели бытия и становления в богословии и науке / Науч. ред. С. Фоломешкина. – М. : ББИ св. ап. Андрея, 2004. – 416 с.
60. Сапронов П. А. Реальность человека в богословии и философии / П. А. Сапронов. – СПб.: Церковь и культура, 2004. – 434 с.

61. Постсучасність і проблеми духовної свободи особистості / О.О. Сердюк, М.В. Алфьорова, І.В. Апоніна та ін. – Донецьк : Юго-Восток, 2006. – 247 с.
62. Преподобного отца нашего Макария Египетского Семь слов // Преподобный Макарий Египетский. Духовные беседы. – Св.-Троицкая лавра, 2008. – 372-500.
63. Проблема людини в сучасній філософії / П.М. Нікітін, А.В. Ємельянова, Д.Є. Муза. – Донецьк : Дон НУЕТ, 2008. – 218 с.
64. Раннер К. Основание веры. Введение в христианское богословие / Пер. В. Витковского. – М. : ББИ св. ап. Андрея, 2006. – 662 с.
65. Сержантов В.Ф. Человек, его природа и смысл бытия / В.Ф. Сержантов. – Л. : ЛГУ, 1990. – 360 с.
66. Смысл жизни. Антология / Сост. Н. Г. Гаврюшин. – М. : Изд. «Прогресс-Культура, 1994. – 592 с.
67. Стамп Э. Аквинат / Пер. Г. В. Вдовиной, науч. Ред. К. В. Карпов. – М.: Языки славянской культуры, 2013. – 327 с.
68. Тиллих П. Мужество быть / Пер. Т. И. Вевюрко // Пауль Тиллих. Избранное. Теология культуры. – М. : Юрист, 1995. – С. 7-131.
69. Трубецкой Е.Н. Смысл жизни / Сост. А.П. Полякова, П.П. Апрышко // Е.Н. Трубецкой. Смысл жизни. – М. : Республика, 1994. – С. 3-220.
70. Тульчицкий Г.Л. Постчеловеческая персонология. Новые перспективы свободы и рациональности / Г.Л. Тульчицкий. – СПб. : Алетрейя, 2002. – 677 с.
71. Учение о спасении в разных христианских конфессиях / Сост. А. Бодров. – 2-е изд. – М. : Изд. ББИ св. ап. Андрея, 2007. – 162 с.
72. Ушкалов Л.В., Марченко О.В. Нариси з філософії Григорія Сковороди / Л.В. Ушкалов, О.В. Марченко. – Х.: Основа, 1993. – 151 с.
73. Філософія людини: Курс лекцій. – К. : Інститут філософії НАН України, 1999. – 310 с.
74. Флоровский Г. В. Восточные отцы IV века – М. : МП «Паломник», 1992. – 240 с.
75. Флоровский Г. В. Восточные отцы V-VIII веков. – М. : МП «Паломник», 1992. – 260 с.
76. Франк С.Л. Непостижимое / Сост. Ю.П. Сенокосова // С.Л. Франк. Сочинения. – Гл. VI - VII. – М. : Правда, 1990. – С. 347-414.
77. Франк С.Л. Смысл жизни / Сост. П.В. Алексеев // Франк С.Л. Духовные основы общества. – М. : Республика, 1992. – С. 147-216.
78. Хамитов Н.В. Философия человека: от метафизики к метаантропологии. – К. : Ника – Центр : М : Инст. гум. исслед., 2002. – 334 с.
79. Харченко П. Від індивіда до Боголюдини / П. Харченко. – К. : Укр. акад. оригінальних ідей, 1993. – 134 с.
80. Хоружий С. С. Исследования по исихастской традиции / С. С. Хоружий: В 2 т. Т. 1: К феноменологии аскезы. – СПб. : Изд.-во Русской христианской гуманитарной академии, 2012. – 240 с.
81. Хоружий С. С. Исследования по исихастской традиции / С. С. Хоружий: В 2 т. Т. 2: Многомерный мир исихазма. – СПб. : Изд.-во Русской христианской гуманитарной академии, 2012. – 448 с.
82. Христианство: Энциклопедический словарь : в 3 т. : Т. 1. – М. : Науч. изд.-во «Большая Российская энциклопедия», 1993. – 863 с.
83. Христианство: Энциклопедический словарь : в 3 т. : Т. 2. – М. : Науч. изд.-во «Большая Российская энциклопедия», 1995. – 671 с.
84. Христианство: Энциклопедический словарь : в 3 т. : Т. 3. – М. : Науч. изд.-во «Большая Российская энциклопедия», 1995. – 783 с.
85. Человек. Философско-энциклопедический словарь / Р.Г. Апресян, Э.А. Араб-Оглы, О.В. Артемьева и др. – М. : Наука, 2000. – 514 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України. Наука. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/>
2. Перелік наукових фахових видань. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoyi-kvalifikacziyi/perelik-vidan/>
3. Як публікуватися в міжнародних рецензованих виданнях. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoyi-kvalifikacziyi/yak-publikuvatisya-v-mizhnarodnix-recenzovanix-vidannyaх.html>
4. Державний фонд фундаментальних досліджень. Режим доступу: <http://www.dffd.gov.ua/index.php?lang=ua>
5. Міжнародний фонд «Відродження». Режим доступу: <http://www.irf.ua/grants/contests/>
6. Європейський науковий фонд (European Science Foundation). Режим доступу: <http://www.esf.org/coordinating-research/calls-and-funding.html>
7. The University of Iowa Libraries' guide to Cultural studies resources. Режим доступу: <http://www.lib.uiowa.edu/>
8. International Association for Communication and Cultural Research (IAMCR): Режим доступу :<http://www.humfak.auc.dk>

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Християнська антропологія як різновид релігійно-філософського дискурсу

Антропологічний вимір релігійної культури. Питання про Бога як питання про людину. Питання про людину як питання про її долю. Філософія та теологія в їх спрямованості до осмислення людини. Філософська антропологія як спеціальна філософська дисципліна та круг її проблем. Сутність богословського ставлення до людини та круг питань про людину. Доктринальні засади християнської антропології. Аскетична та містична спрямованість християнського вчення про людину.

Тема 2. Антропологія в історії християнської думки

Антропологічні аспекти в Новому Завіті: вчення Ісуса Христа та апостола Павла. Ісихастська антропологія (Макарій Єгипетський, Іван Лествичник, Григорій Палама). Антропологія в православно-філософській думці: Г. С. Сковорода, Ігнатій Брянчанінов, В.І. Несмелов, М.О. Бердяєв, Е.М. Трубецької. Католицька антропологія: Августин Блажений, Тома Аквінський, Тома Кемпійський, К. Ранер. Протестантська антропологія: М. Лютер, К. Барт, П. Тілліх.

Тема 3. Осмислення природи людини

Питання про антропогенез. Людина як образ та подoba Бога. Тіло та його значення у житті людини. Вчення про душу. Дух як керуюча сила. Дух та духовність. Вчення про волю. Уявлення про особистість. Самотність людини в аксіологічному вимірі. Роль тілесного та духовного в орієнтуванні людини. Самосвідомість, богосвідомість, миро-свідомість в їх взаємозв'язку. Персоналістична спрямованість християнської есенціалістики.

Тема 4. Проблема смислу життя

Альтернативні погляди на смисл життя. Вчення про гріхопадіння. Ісус Христос – Новий Адам. Християнська критика «плотської людини». Концепція спасіння людини. Святість («обоження») як ідеал. Іntenція «життя по Христу» як прагнення до ідеалу. Людина у просторі її зовнішнього оточення: духовне та мирське як антропологічні виклики. Світ як арена випробування людини. Зло та страждання людини у контексті питання про життєвий смисл. Аскетика як «тактика життя»: життя як «духовна праця» та «духовна боротьба». Ритуальний та моральний виміри вчення про виправдання вірою та справами.

Тема 5. Проблема смерті та безсмертя

Питання про смерть як питання про життя людини. Христос як переможець смерті та пекла. Християнський погляд на тілесну та духовну смерть. Смерть праведника та грішника. Православна картина митарств. Католицька доктрина про чистилище. Рай та пекло в контексті питання про долю людини. Питання про вічні пекельні муки в концептуальних альтернативах. Смерть та безсмертя як механізми соціокультурного регулювання.

Тема 6. Свобода як персоналістичний вимір

Підходи до розуміння свободи. Свобода волі та свобода вибору як дар. Діалектика благодаті Бога та свободи людини. Свобода «від» та свобода «для» в християнському розумінні. Зовнішня та внутрішня свобода. Зовнішні та внутрішні регулятиви свободи. Свобода та відповідальність. Основні щаблі відповідальності: персоналі стичний, соціальний, космічний. Свобода в контексті випробування людини.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Під час практичного заняття аспіранти беруть участь в обговоренні запропонованих питань. Оцінюється (до 3 балів) як виступи с доповіддю так і активність у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію, критично переосмислювати опрацьований матеріал. Практичні заняття передбачають як обговорення проблем, так і підготовку примірників, що відображають і удосконалюють практичні навички аспірантів щодо оформлення анотацій, списку літератури, наукових дослідних робіт і грантів

Семінар 1.

1. Антропологічні аспекти в Посланні апостола Павла до римлян.

Семінар 2.

1. Вчення Августина Блаженного про душу.

Семінар 3. (6 год.)

1. Наслідкування Христу як антропологічна настанова в творчості Т. Кемпійського.
2. Вчення про здатну людину в філософії Г.С. Сковороди.
3. Смысл творчості в філософії М.О. Бердяєва.

Семінар 4.

1. Питання про смерть в осмисленні Ігнатія Брянчанінова.

Семінар 5.

1. Вчення про свободу М. Лютера

Рекомендована література

Основна література

1. Академічне релігієзнавство : підручник (за наук. ред. проф. А. Колодного) / Под ред. А. Колодного. – К. : Світ знань, 2000. – 864 с.
2. Алексеев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Алексеев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
3. Ансельм Кентерберийский. О свободном выборе / Пер. И. В. Купреевой // Ансельм Кентерберийский. Сочинения. – М. : Канон, 1995. – 400 с.
4. Антоний (Паканич), архиепископ. Послание святого апостола Павла к римлянам в отечественной библейской науке / Архиепископ Антоний (Паканич). – К. : Изд. отдел УПЦ, 2009. – 230 с.
5. Антоний Сурожский, митрополит. Человек перед Богом / Сост. Е. Л. Майданович. – К. : Фонд «Дух. наследие митрополита Антония Сурожского, 2012. – 348 с.
6. Базалук О.А. Сущность человеческой жизни / О.А. Базалук. – К. : Нак. Думка, 2002. – 272 с.
7. Бальтазар Г. У. Теология. Т. 1. Истина мира / Пер. А. Лукьянова. – М.: Изд. ББИ, 2013. – 701 с.
8. Барулин В.С. Основы социально-философской антропологии / В.С. Барулин. – М. : Академкнига, 2002. – 456 с.
9. Барт К. Краткое толкование послания к римлянам / Пер. В. Хулапа // К. Барт. Толкование посланий к римлянам и филиппийцам. – М.: ББИ св. ап. Андрея, 2010. – С. 3-186.
10. Барт К. Рудольф Бультман: попытка его понять / Пер. Г. В. Вдовиной // Рудольф Бультман. Избранное: Вера и понимание. – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 663-702.
12. Барт К. Церковная догматика: в 2 т. – Т. 2 / Пер. В. Витковского. – М.: ББИ св. ап. Андрея, 2011. – 712 с.

13. Батищев Г.С. Введение в диалектику творчества / Г.С. Батищев. – СПб. : РХТИ, 1997. – 464 с.
14. Бердяев Н.А. О назначении человека / Сост. Л.И. Греков, А.П. Поляков // О назначении человека. – М. : Республика, 1993. – С. 19-252 с.
15. Бердяев Н.А. О человеке, его свободе и духовности : Избр. труды / Ред. - сост. Л.И. Новикова, И.Н. Сиземская. – М. : Моск. Психол.- соц. ин-т : Флинта, 1999. – 311 с.
15. Бердяев Н.А. Философия свободного духа. Проблематика и апология христианства / Сост. П.В. Алексеев // Бердяев Н.А. Философия свободного духа. – М. : Республика, 1994. – С. 13-228.
16. Беркхов Л. История христианских доктрин / Богосл. ред. К. Пеннер. – СПб.: «Библия для всех». – 2000. – 320 с.
17. Богословие личности / Под ред. А. Бодрова и М. Толстолуженко. – М. : Изд. ББИ, 2013. – 271 с.
18. Бультман Р. Теология апостола Павла / Пер. К. В. Неклюдова // Рудольф Бультман. Избранное: Вера и понимание. – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 58-187 с.
19. Варнава (Беляев), епископ. Основы искусства святости. Опыт изложения православной аскетики / Сост. П. Проненко. – М.: Изд. ООО «Риза»; Нижний Новгород : «Христианская библиотека», 2009. – 592 с.
20. Василенко Л. И. Введение в русскую религиозную философию / Л. И. Василенко. – 2-е изд. – М.: Изд. ПСТГУ, 2009. – 448 с.
21. Волков Ю.Г., Поликарпов В.С. Человек : Энциклопедический словарь. – М. : Гардарики, 1999. – 518 с.
22. Глущенко А., дьякон. Значение антропологии преподобного Максима Исповедника для современной православной апологетики / Дьякон А. Глущенко. – К.: Изд. отдел УПЦ, 2013. – 295 с.
23. Гренц С., Олсон Р. Богословие и богословы XX века / Пер. О. Розенберг. – Черкассы : Коллоквиум, 2011. – 520 с.
24. Громов В.Е. Смысл и границы человеческой духовности / В.Е. Громов. – Днепропетровск : НГУ, 2010. – 255 с.
25. Гуревич П. Философская антропология : Учеб. пос. / П. Гуревич. – Вестник, 1997. – 443 с.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

- 1.1. Рекомендуються підготувати примірники оформлення анотацій, списку літератури, розробити структуру тез.
- 1.2. Підготувати індивідуальне завдання (реферативна робота).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Проаналізуйте наведені твори:

1. Алексеев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Алексеев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
2. Ансельм Кентерберийский. О свободном выборе / Пер. И. В. Купреевой // Ансельм Кентерберийский. Сочинения. – М. : Канон, 1995. – 400 с.
3. Антоний Сурожский, митрополит. Человек перед Богом / Сост. Е. Л. Майданович. – К. : Фонд «Дух. наследие митрополита Антония Сурожского, 2012. – 348 с.

4. Бальтазар Г. У. Теологика. Т. 1. Истина мира / Пер. А. Лукьянова. – М.: Изд. ББИ, 2013. – 701 с.
5. Барт К. Краткое толкование послания к римлянам / Пер. В. Хулапа // К. Барт. Толкование посланий к римлянам и филиппийцам. – М.: ББИ св. ап. Андрея, 2010. – С. 3-186.
6. Бультман. Избранное: Вера и понимание. – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 663-702.
7. Бердяев Н.А. О назначении человека / Сост. Л.И. Греков, А.П. Поляков // О назначении человека. – М. : Республика, 1993. – С. 19-252 с.
8. Бердяев Н.А. О человеке, его свободе и духовности : Избр. труды / Ред. - сост. Л.И. Новикова, И.Н. Сиземская. – М. : Моск. Психол.- соц. ин-т : Флинта, 1999. – 311 с.
9. Бультман Р. Теология апостола Павла / Пер. К. В. Неклюдова // Рудольф Бультман. Избранное: Вера и понимание. – М. : РОСПЭН, 2004. – С. 58-187 с.
10. Глушченко А., дьякон. Значение антропологии преподобного Максима Исповедника для современной православной апологетики / Дьякон А. Глушченко. – К.: Изд. отдел УПЦ, 2013. – 295 с.
11. Гуревич П. Философская антропология : Учеб. пос. / П. Гуревич. – Вестник, 1997. – 443 с.
12. Демидов А. Б. Феномены человеческого бытия / А. Б. Демидов. – Минск : ИЦ «Экономпресс», 1999. – 179 с.
13. Жаловага А.С. Антропологічна природа християнства / А.С. Жаловага. – К., 2008. – 288 с.
14. Жильсон Э. Дух средневековой философии / Пер. Г. В. Вдовиной. – М.: Инст. теологии, философии , истории св. Фомы, 2011. – 560 с.
15. Ильин В. В. Философская антропология: Уч. Пособие / В. В. Ильин. – М. : КДУ, 2006. – 232 с.
16. Косяк В.А. Эпистемология человеческой телесности / В.А. Косяк. – Сумы : Унив. Книга, 2002. – 362 с.
17. Лосский В. Н. Очерк мистического богословия // В. Н. Лосский. Очерк мистического богословия. Догматическое богословие. – М., 1991. – С. 8-199.
18. Пикок А. Богословие в век науки. Модели бытия и становления в богословии и науке / Науч. ред. С. Фоломешкина. – М. : ББИ св. ап. Андрея, 2004. – 416 с.
19. Сапронов П. А. Реальность человека в богословии и философии / П. А. Сапронов. – СПб.: Церковь и культура, 2004. – 434 с.
20. Раннер К. Основание веры. Введение в христианское богословие / Пер. В. Витковского. – М. : ББИ св. ап. Андрея, 2006. – 662 с.
21. Тиллих П. Мужество быть / Пер. Т. И. Вевюрко // Пауль Тиллих. Избранное. Теология культуры. – М. : Юрист, 1995. – С. 7-131.
22. Тульчицкий Г.Л. Постчеловеческая персонология. Новые перспективы свободы и рациональности / Г.Л. Тульчицкий. – СПб. : Алетрейн, 2002. – 677 с.
23. Філософія людини: Курс лекцій. – К. : Інститут філософії НАН України, 1999. – 310 с.
24. Хамитов Н.В. Философия человека: от метафизики к метаантропологии. – К. : Ника – Центр : М : Инст. гум. исслед., 2002. – 334 с.
25. Хоружий С. С. Исследования по исихастской традиции / С. С. Хоружий: В 2 т. Т. 2: Многомерный мир исихазма. – СПб. : Изд.-во Русской христианской гуманитарной академии, 2012. – 448 с.

Написання реферативної роботи з дослідницькими елементами

1. Ісіхастська антропология в дослідженні С. Хоружого.
2. Антропология апостола Павла у трактовці Р. Бультмана.
3. Екзистенційна антропология П. Тілліха у роботі «Мужність бути».
4. Погляд на природу людини в «Суммі теології» Томи Аквінського.

5. Персоналістична концепція особистості К. Ранера.
6. Духовне вдосконалення як смисл життя у «Словах» Макарія Єгипетського.
7. Вчення К. Барта про людину в її прагненні до Бога (за роботою «Церковна догматика»).
8. С.Л. Франк про трансцендування як інтенцію життя в роботі «Незбагненне».
9. Е.Н. Трубецької про життя людини між нісенітницею та смислом у роботі «Смисл життя».
10. Питання про смерть у творі Г.С. Сковороди «Сад божественних пісень».
11. Есхатологія в антропологічному вченні М.О. Бердяєва.
12. Вчення Ансельма Кентерберійського про свободу волі.
13. Вчення М.О. Лосського про свободу.

ПРИКЛАД ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Спеціальність _____ Семестр _____
 Навчальний предмет Християнська антропологія

ЗАЛІКОВОГО ЗАВДАННЯ № 4.

1. Антропологічні аспекти в Новому Заповіті.
2. Антропологія щастя в «Саду божественних пісень» Г. С. Сковороди.

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 2016 р.
 Зав. кафедрою П.Білецький **Екзаменатор** Л.В.Компанієць
 (підпис) (прізвище, ініціали) (підпис) (прізвище, ініціали)

Критерії оцінювання:

Участь аспірантів у практичних заняттях передбачає обговорення запропонованих питань. Оцінюється (до 3 балів) як виступи з доповіддю так і активність у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію, критично переосмислювати опрацьований матеріал. Аналітичний аналіз наукової праці із завдань оцінюється до 5 балів. Критерії отримання оцінки наступні:

- здатність переконливо обґрунтовувати свою позицію, висуваючи наукові аргументи;
- оволодіння необхідним науковим апаратом, щодо оформлення наукових робіт (нотатки, бібліографія тощо);
- здатність усно та письмово презентувати мету, хід та результати дослідження;
- здатність виокремлювати і синтезувати найголовніше;
- здатність оформлювати підготовлений матеріал згідно академічним вимогам;
- навички лаконічного, чіткого, логічного та грамотного викладу матеріалу;
- вміння проілюструвати теоретичні положення відповідними прикладами.

Індивідуальні завдання оцінюються за наступною системою балів:

18-20 балів	аспірант продемонстрував глибоке знання змісту завдання; робота відповідає всім вимогам і критеріям, щодо написання наукових робіт, містить всі необхідні формальні та змістовні складові; робота побудована чітко, логічно та послідовно; аспірант продемонстрував творчий підхід щодо розробки завдання; робота демонструє високий рівень засвоєння навчального матеріалу
--------------------	---

14-17 балів	аспірант продемонстрував знання змісту завдання; робота в цілому відповідає вимогам і критеріям, щодо написання наукових робіт, містить необхідні формальні та змістовні складові; робота побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні похибки у логіці викладу матеріалу; робота містить знання про різні підходи та можливі варіанти розробки наукових проектів
10-13 балів	аспірант продемонстрував певне знання змісту завдання, виклавши знання вимог і критеріїв щодо написання наукових робіт, робота в цілому містить формальні й змістовні складові; робота є недостатньо послідовною та логічною; робота частково містить знання про різні підходи та деякі варіанти розробки наукових проектів
6-9 балів	аспірант продемонстрував уявлення щодо змісту завдання, фрагментарно виклавши знання вимог і критеріїв щодо написання наукових робіт, робота містить деякі формальні та змістовні складові; робота не зовсім послідовна, іноді нелогічна
1-5 балів	робота містить деякі знання щодо вимог і критеріїв написання наукових робіт, формальних та змістовних складових; робота не послідовна, не логічна
0 балів	робота не відповідає академічним вимогам

Екзаменаційне завдання складається з двох питань, кожне оцінюється за наступною системою балів:

18-20 балів	аспірант продемонстрував глибоке знання змісту питання; глибоко і всебічно висвітлені знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; повністю відповідає вирішенню певної проблеми; відповідь побудована чітко, логічно та послідовно, ілюструється прикладами; відповідь містить співставлення різних наукових підходів; відповідь демонструє високий рівень засвоєння навчального матеріалу
14-17 балів	аспірант продемонстрував знання змісту питання; відповідь в цілому репрезентує знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу; відповідь містить знання про різні підходи та можливі варіанти вирішення завдання
10-13 балів	аспірант продемонстрував певне знання змісту питання, виклавши знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; висвітлені знання є фрагментарними; відповідь є недостатньо послідовною, та логічною
6-9 балів	аспірант продемонстрував уявлення з залікового питання, частково виклавши знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; відповідь є фрагментарною, не зовсім відповідає змісту питання
1-5 балів	відповідь часткова; містить деякі знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; відповідь не логічна, не зовсім відповідає змісту питання.
0 балів	відповідь відсутня, або не відповідає змісту питання

КОМПЛЕКТ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Антропологічний вимір релігійної культури.
2. Філософія та теологія в їх спрямованості до осмислення людини.
3. Доктринальні засади християнської антропології.
4. Аскетична та містична спрямованість християнської антропології.
5. Антропологічні аспекти в Новому Завіті.
6. Ісіхастська антропологія
7. Антропологія в православно-філософській думці.
8. Католицька антропологічна традиція.
9. Протестантська антропологічна традиція.
10. Питання про антропогенез.
11. Погляд на природу людини.
12. Тіло. Душа. Дух.
13. Вчення про волю.
14. Уявлення про особистість.
15. Самотність людини в аксіологічному вимірі
16. Самосвідомість, богосвідомість, миро-свідомість в їх взаємозв'язку.
17. Вчення про гріхопадіння.
18. Ісус Христос – Новий Адам.
19. Християнська критика «плотської людини».
20. Концепція спасіння людини.
21. Іntenція «життя по Христу» як прагнення до ідеалу.
22. Людина у просторі її зовнішнього оточення: духовне та мирське як антропологічні виклики.
23. Світ як арена випробування людини.
24. Аскетика як «тактика життя».
25. Вчення про виправдання вірою та справами.
26. Християнський погляд на тілесну та духовну смерть.
27. Православна картина митарств.
28. Католицька доктрина про чистилище.
29. Рай та пекло в контексті питання про долю людини.
30. Питання про вічні пекельні муки в концептуальних альтернативах.
31. Смерть та безсмертя як механізми соціокультурного регулювання.
32. Свобода волі та свобода вибору як дар.
33. Діалектика благодаті Бога та свободи людини.
34. Свобода «від» та свобода «для» в християнському розумінні.
35. Зовнішня та внутрішня свобода.
36. Регулятиви свободи.
37. Свобода та відповідальність.
38. Свобода в контексті випробування людини.
39. Партиципація з Христом як інтенція життя в антропології ап. Павла.
40. Духовне та плотське в ситуації вибору у вченні ап. Павла.
41. Христологічне підґрунтя антропології у вченні ап. Павла.
42. Душа між Богом та світом у вченні Августина Блаженого.
43. Душа в Бозі та Бог у душі за вченням Августина Блаженого.
44. Блаженство як мудрість за вченням Августина Блаженого.
45. Життя як ношення Хреста у вченні Томи Кемпійського.
46. Самозречення як засіб підвищення особистості у вченні Томи Кемпійського.
47. Молитва в антропологічному дискурсі Томи Кемпійського.
48. Пізнання себе як життєва інтенція у творі Г. С. Сковороди «Наркіс».
49. Кардіологічна антропологія Г.С. Сковороди.

50. Критика «плотської людини» у творі Г.С. Сковороди «Наркіс».
51. Плотське та горнє як інтенції людини у «Саді божественних пісень» Г.С. Сковороди.
52. Антропологія щастя у «Саді божественних пісень» Г. С. Сковороди.
53. Танатична антропологія у «Саді божественних пісень» Г. С. Сковороди.
54. Бог як безумовна ціль прагнення людини в «Філософії вільного духа» М.О. Бердяєва.
55. М. О. Бердяєв про альтернативні філософські моделі у питанні про відношення між Богом та людиною в роботі «Філософія вільного духа».
56. Концепція творчості в «Філософії вільного духа» М. О. Бердяєва.
57. Есхатологія в антропологічному вченні М. О. Бердяєва.
58. Поняття смерті у роботі Ігнатія Брянчанінова «Слово про смерть».
59. Ігнатій Брянчанінов про людську долю у «Слові про смерть».
60. Ігнатій Брянчанінов про смисл смерті у контексті смислу життя.
61. М. Лютер про духовне та тілесне у людській природі у трактаті «Про свободу християнина».
62. М. Лютер про «внутрішню» та «зовнішню» людину у трактаті «Про свободу християнина».
63. М. Лютер про діалектику свободи та покори у трактаті «Про свободу християнина».
64. Ісіхастська антропологія в дослідженні С. Хоружого.
65. Антропологія апостола Павла у трактовці Р. Бульмана.
66. Екзистенційна антропологія П. Тілліха у роботі «Мужність бути».
67. Погляд на природу людини в «Суммі теології» Томи Аквінського.
68. Персоналістична концепція особистості К. Ранера.
69. Духовне вдосконалення як смисл життя у «Словах» Макарія Єгипетського.
70. Вчення К. Барта про людину в її прагненні до Бога (по роботі «Церковна догматика»).
71. С.Л. Франк про трансцендування як інтенцію життя в роботі «Незбагненне».
72. Е.Н. Трубецької про життя людини між нісенітницею та смислом в роботі «Смисл життя».
73. Вчення Ансельма Кентерберійського про свободу волі.
74. Вчення М.О. Лосського про свободу.